

Roks yttrande Skatteverkets promemoria Stärkt sekretesskydd för hotade personer i Skatteverkets verksamhet som avser äktenskapsregister och bouppteckning

Synpunkter från Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige. Roks är den äldsta riksorganisationen som enbart samlar kvinnojourer och tjejjourer i Sverige. Vi är en feministisk och kvinnoseparatistisk organisation vars uppgift det är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors och tjejers livsvillkor. Roks ser att mäns och killars våld kan drabba alla kvinnor och tjejer, men också att kvinnors och tjejers livsvillkor kan variera beroende av etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa både de erfarenheter som skiljer oss och de som förenar kvinnor och tjejer. Roks uppmärksammar att mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn är ett systematiskt våld och ska därför ses som ett samhällsproblem. Kärnan i Roks verksamhet är stödet till lokala kvinno- och tjejjourer i deras utveckling och arbete för kvinnor, tjejer och barn som är utsatta för mäns våld. Roks är där för att ge kvinnan, tjejen och barnet en plats för att ta sig ur en relation där mannen utsätter henne för våld. För att stötta och hjälpa henne krävs att vi påverkar reformerna.

Sammanfattande synpunkter

Roks tillstyrker i huvudsak Skatteverkets promemoria Stärkt sekretesskydd för hotade personer i Skatteverkets verksamhet som avser äktenskapsregister och bouppteckningar. Att hotade kvinnor och tjejer inte ska exponeras och röjas genom offentliga handlingar ser Roks som en självklarhet. Samtidigt är dessa förslag otillräckliga. De bygger på ett reaktivt synsätt och saknar ett tydligt preventivt perspektiv vad gäller mäns våld mot kvinnor.

Vår närmare 50-åriga kunskap och erfarenhet av våld efter separation från förövaren beaktas inte i tillräcklig utsträckning i förslaget. Det är dessutom välkänt, även för Roks, att förövare utnyttjar brister i juridiska och ekonomiska system. Roks menar därför att förslagen inte ger ett tillräckligt skydd för hotade och våldsutsatta kvinnor, deras barn och anhöriga.

Roks synpunkter

Uppgifter om beteckning på fastighet eller tomträtt ska omfattas av sekretesskyddet

Roks ser det som positivt att även uppgifter om beteckning på fastighet eller tomträtt omfattas av sekretesskyddet. Det är även positivt att sekretesskyddet även gäller om beslutet är överklagat hos domstol. Men att skyddet inte är tillräckligt för att våldsutsatta kvinnor, tjejer och barn ska få det nödvändiga skyddet.

Det nuvarande sekretesskyddet och de förslag som beredningen presenterar förutsätter att en allvarlig hotbild redan är känd. Skyddet aktiveras först efter att kvinnan redan är röjd och ofta efter våld, trakasserier eller hot redan har förekommit. Roks menar att detta är ologiskt ur ett brottsförebyggande perspektiv. Inte heller finns ett fokus på brottsoffret.

De våldsutsatta kvinnor och tjejer kvinnojourerna och tjejjourerna möter vittnar om att tillgången till folkbokföringsuppgifter och andra offentliga register är avgörande för att möjliggöra stalkning, trakasserier och fortsatt våld från förövaren, som i många fall handlar om en man hon har eller haft en relation med. Trots detta läggs det största ansvaret på kvinnan själv att förutse risker och begära skydd. Den farligaste tiden är när hon försöker frigöra sig från hans kontroll och makt.

För att sekretesskyddet ska vara heltäckande behöver Skatteverket se över förutsättningarna för att uppfylla kraven, särskilt vad gäller hotbilden och vem som får definiera hotbilden.

Offentliga register blir verktyg för privat maktutövning

Roks ser med stor oro på hur offentlighetsprincipen i praktiken används för privata kartläggningsändamål. Statliga register blir på detta sätt verktyg i förövarens händer och möjliggör fortsatt kontroll, trakasserier och våld av olika slag. Kartläggning görs av förövaren innan våldet mot kvinnan eskalerar. På detta sätt bortser man från offentlighetsprincipens demokratiska kärna.

Tillgång till uppgifter om kvinnans adress, familjerelationer, tillgångar och juridiska processer ger förövaren möjlighet att kartlägga hennes liv, sabotera hennes försök att skapa trygghet och utöva egen makt efter separationen. Skyddet som aktiveras först efter konstaterade allvarliga hot eller brott är därför strukturellt otillräckligt.

Ekonomiskt och juridiskt våld efter separationen

Roks menar att ekonomiskt våld är en central men osynliggjord del av mäns våld mot kvinnor. Våldet upphör sällan vid separationen utan kan fortsätta under många år

genom ekonomiska krav, rättsprocesser, myndighetskontakter och juridiska trakasserier.

Bouppteckningar och äktenskapsregister innehåller detaljerade uppgifter om tillgångar, skulder, bostäder, relationer och dödsbodelägare. Dessa uppgifter kan lätt användas för hot, utpressning och inledande av nya tvister. Genom offentlig tillgång till sådana handlingar kan förövaren kartlägga kvinnans nya livssituation, ekonomiska sårbarhet och boende.

Roks möter många kvinnor och tjejer som utsätts för psykiskt, ekonomiskt och juridiskt våld, ofta i gråzoner där våldet ännu inte är fysiskt. Denna form av maskerat våld begränsar hennes självständighet och möjlighet att leva tryggt och måste förstås som en del att patriarkala våldsstrukturer. Att återfå ett tryggt och normalt liv innebär en mycket lång resa för dessa kvinnor och tjejer.

Kollektiva konsekvenser för anhöriga

Förövarens kartläggning drabbar inte enbart kvinnan. Även hennes anhöriga – barn, föräldrar och andra närstående – riskerar att exponeras genom offentliga register. Våldet får därmed kollektiva konsekvenser. Roks saknar en analys av hur anhörigas registeruppgifter bidrar till våldsutövning och hur ett stärkt sekretesskydd även bör omfatta dem.

Ett behov av ett preventivt och sammanhållet skydd

Roks menar att en generell, frivillig och preventiv åtkomstspärr till relevanta register bör införas. Spärren bör kunna aktiveras utan krav på konstaterad hotbild, skyddad folkbokföring eller annan bevisning från kvinnan. Samtidigt bör spärren vara enkel att aktivera och även återkalla.

Ett sådant skydd skulle kunna förhindra stalkning och trakasserier innan våldet eskalerar. Kvinnan självbestämmande över sina personuppgifter skulle stärkas och minska behovet av mer ingripande skyddsåtgärder i ett senare skede. Andra länder, såsom Danmark, har liknande lösningar som bedömts vara förenliga med rättsstatliga principer.

Särskilt om kvinnor med skyddade identiteter – kvinnor och barn med skyddade personuppgifter

Roks har lång erfarenhet av att stötta kvinnor och tjejer som lever med skyddad folkbokföring eller fingerade personuppgifter, ofta med allvarlig hotbild och dödshot. För dessa kvinnor är varje myndighetskontakt och offentlig handling en potentiell säkerhetsrisk. Hon löper varje dag risk för att utsättas för dödshot, våld i hederns namn eller annat grovt våld.

Roks ser positivt på vissa förbättringar i förslaget men konstaterar att skyddet är splittrat mellan olika register och regelverk samt ofta beroende av individuell

prövning. Hon tvingas själv att navigera komplexa system under hot, med stor risk för att röjas. Skyddet måste vara automatiskt, sammanhållet och följa kvinnan genom hela myndighetskedjan.

Konsekvenser för kvinnors och tjejers rättigheter och självständighet för att bli spårade.

Bristande sekretess kan tvinga kvinnor att avstå från bodelning, arv eller andra ekonomiska anspråk av rädsla för att bli spårade. Ekonomiska förluster blir priset för säkerhet. Detta medför minskad ekonomisk självständighet, ökad utsatthet och kraftigt begränsade möjligheter att återuppbygga ett tryggt liv. Roks menar att ett stärkt, preventivt sekretessydd är avgörande för att kvinnor ska kunna tillvarata sina ekonomiska och juridiska rättigheter på lika villkor.

I detta ärende har ordförande för Roks Adine Samadi beslutat. Katja Åsbäck von Meyburg, styrelseledamot i Roks, har varit föredragande.

Stockholm den 8 januari 2026

**Adine Samadi
Ordförande Roks**